

Bogdan Janowski

Rejestracja w RFN związków partnerskich osób tej samej płci

I. Geneza

Pomysły zalegalizowania zarejestrowanych związków osób tej samej płci¹ pojawiały się już podczas rządów koalicji CDU/CSU². W połowie

---

¹ Na potrzeby opracowania każdorazowo, gdy mowa jest o związku partnerskim, dotyczy zarejestrowanego związku partnerskiego osób o tej samej płci.

² W RFN namiastką tego typu związków była możliwość zawierania od maja 1999 r. w Hamburgu (kraju) przez osoby tej samej płci związków, które podlegały rejestracji w księdze związków partnerskich (tzw. małżeństwo hamburskie). Ani zawarcie, ani rejestracja nie rodziły żadnych skutków prawnych. Nie wynikały z tego faktu również obowiązki alimentacyjne partnerów, ani prawo do wzajemnego dziedziczenia ustawowego. M. M ü n c h, *Ehe- und Familienrecht von A-Z*, C.H. Beck Verlag 1999, s. 154. Podobne ustawy obowiązują od kilku lat również w innych krajach Unii. Pierwszy związek homoseksualny zawarty został w Kopenhadze 1 października 1989 r. Duńska ustawa o związkach partnerskich była pierwszą w Europie, która umożliwiała zawieranie zarejestrowanych homoseksualnych związków, a po jej nowelizacji w 1999 r., osobom pozostającym w zarejestrowanych homoseksualnych związkach partnerskich umożliwiono dodatkowo adopcję dziecka partnera. Jemns M. S c h e r p e, *Ten years of registered partnership in Denmark. The amendments to the 1989 law*, Deutsches und Europäisches Familienrecht 2000, nr 2, s. 32-37. We Francji ustawa nr 99-944 z dnia 15 listopada 1999 r. umożliwiła zarówno partnerom hetero-, jak i homoseksualnym zawieranie w sądach, zgodnie z prawem pozamałżeńskich, związków partnerskich w formie umowy cywilnoprawnej (*Pacte Civil de Solidarité*). Ustawa wprowadzała możliwość korzystania osobom wstępującym w związki z ulg podatkowych oraz z zabezpieczenia socjalnego. Z drugiej jednak strony nakłada obowiązek wzajemnego utrzymywa-

1998 r. Bundesrat, w nawiązaniu do uchwały z dnia 8.02.1994 r. Parlamentu Europejskiego, wezwał rząd do podjęcia prac mających na celu zinstytucjonalizowanie „zarejestrowanych związków partnerskich osób tej samej płci”. Do Bundestagu napłynęło kilka projektów ustaw autorstwa głównie posłów partii Sojusz 90/Zieloni. Jednak dopiero pod rządami obecnej koalicji SPD/Sojusz 90-Zieloni podjęto prace ustawodawcze. Uchwalenie ustawy zostało uzgodnione w umowie koalicyjnej jesienią 1998 r. Pierwszy projekt ustawy z dnia 23.06.1999 r. pochodził jednak od frakcji FDP. Własny projekt ustawy zgłosiła również lewicowa PDS. Projekt ustawy o obecnej nazwie złożony został przez frakcję SPD/Sojusz 90-Zieloni w lipcu 2000 r. i przyjęty jako projekt przeważającą liczbą głosów posłów Komisji Prawnej Bundestagu³.

Ze względu na, jak się okazało, uzasadnione obawy, że projekt zostanie przez Bundesrat (wyższa izba parlamentu) odrzucony, podzielono go na dwie części. Pierwsza część otrzymała nazwę taką samą jak pierwotny projekt: ustawa o zakończeniu dyskryminacji homoseksualnych związków partnerskich (LPartG), natomiast druga, wyłączona z projektu sporna część, otrzymała nazwę: ustawa o zmianie ustawy o związkach partnerskich oraz zmianie innych ustaw (LPartGErgG)⁴. Obie ustawy zostały po zatwierdzeniu przez Bundestag w dniu 10.11.2000 r. głosami koalicji przesłane do Bundesratu. W Bundesracie pierwsza z ustaw została zatwierdzona i pod nazwą: ustawa o zakończeniu dyskryminacji homoseksualnych związków partnerskich z dnia 16.02.2001 r. (LPartG)⁵ weszła w życie dnia 01.08.2001 r. Druga z ustaw, ze względu na mniejszość w Bundesracie partii koalicji rządzącej, została przegłosowana głosami opozycyjnej koalicji CDU/CSU i nie uzyskała wymaganego poparcia. O losach projektu ma zdecydować specjalnie w tym celu powołana komisja. Jednym z powodów, dla których

---

nia oraz solidarnej odpowiedzialności za długi. J. H a u s e r, *Cohabitation without legal matrimony in France: the „Pacte Civil de Solidarité (PACS) allowed by law no. 99-944 of 15 November 1999”*, Deutsches und Europäisches Familienrecht 2000, nr 2, s. 29-31. Podobne rozwiązania mają miejsce w Holandii oraz w krajach skandynawskich.

³ D. S c h a b, *Eingetragene Lebenspartnerschaft*, FamRZ 2001, nr 7, s. 385.

⁴ Gesetz zur Ergänzung des Lebenspartnerschaftsgesetzes und anderer Gesetze (Lebenspartnerschaftsgesetzergänzungsgesetz – LPartGErgG) – BR-Drucks. 739/00.

⁵ Gesetz zur Beendigung der Diskriminierung gleichgeschlechtlicher Gemeinschaften: Lebenspartnerschaften (Lebenspartnerschaftsgesetz-LPartG) vom 16.02.2001 – BGBl I 216.

odmówiono poparcia, była sporna kwestia właściwości i roli urzędników stanu cywilnego w postępowaniu rejestracyjnym homoseksualnych związków partnerskich⁶.

Uchwalona ustawa jest tematem szerokiej dyskusji nie tylko w kręgach polityków⁷, ale także naukowców i oczywiście urzędników stanu cywilnego. Literatura podzielona jest pomiędzy krytyków i zwolenników nowej regulacji. Pierwsi podnoszą argument niedopracowania ustawy i wprowadzania chaosu do dotychczas prawidłowo funkcjonującego systemu rejestracji stanu cywilnego. Wskazują na problemy, która ustawa za sobą niesie m.in. w zakresie prawa najmu, spadkowego oraz rodzinnego⁸. Powołują się na konstytucyjny przepis szczególnej ochrony państwa, z jakiej korzystać ma małżeństwo i rodzina (art. 6 GG), i uznają, że dopuszczenie zawierania w świetle prawa związków partnerskich przez osoby tej samej płci narusza ten zapis.

---

⁶ D. K a i s e r, *Das Lebenspartnerschaftsgesetz. Zur Gleichstellung homosexueller Partnerschaften aus familienrechtlicher Sicht*, Juristen Zeitung 2001, nr 12, s. 617.

⁷ Rządy Bawarii oraz Saksonii skierowały 3.05.2001 r. skargę do Federalnego Sądu Konstytucyjnego, w której wskazywały na sprzeczność ustawy o związkach partnerskich z art. 6 Konstytucji, który gwarantuje szczególną ochronę małżeństwu i rodzinie. Skargę poparł rząd Turynii, natomiast przeciwko wypowiedział się rząd Szlezewiku-Holsztyna oraz senat Hamburga. Wg skarżących, ustawa pozostaje w sprzeczności, jako naruszająca zasadę podstawową, z art. 6 Konstytucji i narusza tradycyjne postrzeganie tych instytucji i z tego powodu wejście w życie winno zostać zawieszane do momentu wyjaśnienia przez FSK stawianego zarzutu. Sąd w wydanym dnia 18.07.01 r. orzeczeniu uznał skargę za częściowo uzasadnioną. Dopuścił jednak chwilowe obowiązywanie ustawy do momentu definitywnego rozstrzygnięcia sprawy, które najprawdopodobniej nastąpi do połowy roku 2002. W uzasadnieniu wyroku podkreślił, że wprowadzenie nowej instytucji nie zagraża podstawom prawnym małżeństwa oraz nie doprowadzi do negatywnych skutków wynikających z wejścia w życie ustawy. Negatywne konsekwencje, które według FSK mogą wystąpić, nie stanowią jednak wystarczających podstaw do zastopowania wejścia w życie ustawy. Trzech sędziów zgłosiło zdanie odrębne, zauważając, że negatywne konsekwencje w przypadku niewjęcia ustawy w życie byłyby znacznie większe niż negatywne konsekwencje wynikające z wejścia jej w życie. Uzasadnienie wyroku w sprawie 1 BvQ 23/01 i 1 BvQ 26/01; informacja prasowa Federalnego Sądu Konstytucyjnego nr 76/2001 z dnia 18.07.2001 r.

⁸ W związku z § 9 LPartG dołączono do kodeksu cywilnego (BGB) § 1687b, który zapewnia małżonkowi sprawującemu samodzielnie władzę rodzicielską nad dzieckiem rodzica prawo do współodpowiedzialności za los dziecka w zakresie podstawowych spraw życia codziennego. Takie same prawo mają osoby pozostające w związku małżeńskim. D. S c h w a b, *Eingetragene Lebenspartnerschaft...*, s. 386.

Ustawa o związkach partnerskich wprowadza szereg zmian w 61 różnych ustawach, poza ustawą o rejestracji stanu cywilnego (PStG), do której zmiany ma wprowadzić dopiero zawetowana przez Bundesrat ustawa uzupełniająca.

II. Przesłanki zawarcia związku partnerskiego

W § 1 ustawy mowa jest wyraźnie o dwóch osobach tej samej płci. Związek zostaje zawarty, gdy złożą one osobiście i jednocześnie w swojej obecności oświadczenie o chęci wstąpienia w związek partnerski⁹. Oświadczenie nie może zostać złożone pod warunkiem. Nie może także wskazywać czasu, na jaki związek został zawarty. Z założenia związek zawierany jest na całe życie. Oświadczenie stron jest tylko wówczas skuteczne, gdy złożone zostanie „przed właściwym przez prawo krajowe (landowe) wskazanym organem”.

Ze względu na weto Bundesratu i odrzucenie ustawy uzupełniającej (LPartG) wybór organów, które są uprawnione do przyjmowania oświadczenia, pozostawiono ustawodawcom krajowym (landowym). Do momentu gdy ustawa uzupełniająca (LPartGErgG) nie zostanie uchwalona, związki partnerskie osób tej samej płci mogą być rejestrowane na podstawie § 1 ustawy o związkach partnerskich przez wskazane na podstawie ustawodawstwa krajowego (landowego) organy¹⁰. Poza Bawarią oraz Północną

---

⁹ W opinii bawarskiego MSW, do wstąpienia w związek partnerski nie ma zastosowania § 1312 BGB (związek małżeński zostaje zawarty po zadaniu przez urzędnika stanu cywilnego obu narzeczonym pytania, czy zamierzają wstąpić w związek małżeński, a po uzyskaniu odpowiedzi twierdzącej oświadcza, że małżeństwo zostało zawarte). Wystarczy złożenie oświadczenia przez samych zainteresowanych. R. B r a n d h u b e r, *Das Lebenspartnerschaftsgesetz-Sachstand und Ausblick*, wykład na sesji Stowarzyszenia Urzędników stanu cywilnego Bawarii, 5 maja 2001 r. – Deggendorf.

¹⁰ Uprawnienie poszczególnych krajów (landów) do wskazywania organów właściwych do wykonywania zadań wynikających z ustawy o związkach partnerskich wynika z art. 72 ust. 1 w związku z art. 83 i art. 84 ust. 1 Ustawy Zasadniczej RFN. Zgodnie z przepisami w zakresie konkurencyjności ustawodawstw tak długo, jak długo ustawodawca federalny nie skorzystał z przysługującego mu uprawnienia uchwalenia aktów prawnych, uprawnienia do ich uchwalenia w zakresie nieuregulowanym przez ustawodawcę związkowego przysługują poszczególnym krajom (landom). Kraje (landy) uchwalają przepisy wykonawcze do ustaw federalnych samodzielnie, o ile Konstytucja nie reguluje tej kwestii inaczej. W przypadku uchwalania przepisów wykonawczych przez kraje (landy) we własnym zakresie, są one uprawnione do tworzenia urzędów oraz uchwalania procedur mających na celu wykonanie ustawy.

Nadrenią-Westfalią w pozostałych krajach (landach) wydano przepisy wprowadzające ustawę, umożliwiając tym samym zawieranie związków już od dnia 1 sierpnia 2001 r., a więc od momentu wejścia jej w życie.

Część krajów (landów) zadanie rejestracji homoseksualnych związków partnerskich pozostawiło w gestii urzędów stanu cywilnego, a w kilku landach kompetencje przyznano urzędowi administracji lub organom gminy. Specyficzne rozwiązanie zastosowano w Bawarii, gdzie zadania te wykonywać będą notariusze¹¹. W uzasadnieniu takiego wyboru stwierdza się, że w wielu przypadkach zawieranych związków niezbędne będzie uregulowanie umowne stosunków majątkowych, a to wymaga fachowej wiedzy i rady właśnie notariusza¹².

Przed złożeniem oświadczenia o chęci wstąpienia w związek partnerski osoby zainteresowane zobowiązane są do złożenia oświadczenia o stanie majątkowym (§ 1 ust. 1). W oświadczeniu, poza stwierdzeniem stanu majątkowego, uzgadniają, czy po wstąpieniu w związek partnerski ich stosunki majątkowe opierać się będą na zasadach wspólności ustawowej obejmującej majątek wspólny (*Ausgleichsgemeinschaft*), czy też będą zawierać umowę regulującą stosunki majątkowe na podobnych zasadach jak umowa pomiędzy małżonkami (§ 6 ust. 1). W przypadku podjęcia decyzji o uregulowaniu kwestii majątkowych w oparciu o pierwszy wariant, majątek nabyty przez partnerów podczas związku podlega proporcjonalnemu wyrównaniu w zależności od wielkości majątku wniesionego do związku. W tym zakresie zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego (§ 1371-1390 BGB) (§ 6 ust. 2). Jeżeli partnerzy decydują się na uregulowanie stosunków majątkowych w oparciu o umowę, winna ona być podpisana

¹¹ W oparciu o dane uzyskane na dzień 10.09.2001 r. podział kompetencji w zakresie rejestracji homoseksualnych związków partnerskich w poszczególnych krajach przedstawia się następująco: Bawaria – notariusze; Dolna Saksonia, Saksonia-Anhalt, Szlezwik-Holsztyn, Hamburg, Berlin, Brema – urząd stanu cywilnego właściwy dla miejsca zamieszkania; Meklemburgia-Przedpomorze, Północna Nadrenia-Westfalia – najprawdopodobniej, po uchwaleniu przepisów wykonawczych – urząd stanu cywilnego; Hesja, Saara, Brandenburgia, Nadrenia-Palatynat i Badenia-Wirtemberg, Turynia – o wyborze decydują władze komunalne, a w przypadku miast o szczególnych prawach – zarząd miasta; kompetencje mogą zostać przekazane w poszczególnych gminach urzędowi stanu cywilnego, decyzja w tym należy do władz gminy; Saksonia – prezydium rządów trzech regionów kraju (landu).

¹² Informacja prasowa 355/01 bawarskiego MSW. Każdorazowe zasięgnięcie rady notariusza przed złożeniem oświadczenia zaleca również D. S c h w a b, *Eingetragene Lebenspartnerschaft...*, s. 394.

przez obu obecnych jednocześnie partnerów w obecności notariusza (§ 7 ust. 1). Przepisy kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio (§ 1409-1411 BGB). Zgodnie z § 7 ust. 2, partnerzy mogą dokonać zmiany oświadczenia w sprawie uregulowania wzajemnych stosunków majątkowych.

Nie ma jednak jednomyślności co do określenia, przed jakim organem ma zostać złożone takie oświadczenie. W odrzuconym projekcie rządowym oraz w zawetowanej ustawie uzupełniającej (LPartErgG) właściwy do odebrania takiego oświadczenia byłby urzędnik stanu cywilnego (bliżej w pkt III). Do uchwalenia ustawy uzupełniającej (LPartErgG) wskazanie właściwego do przyjmowania oświadczenia o stosunkach majątkowych pozostawiano poszczególnym krajom związkowym (landom)¹³.

Organ, który jest właściwy do rejestracji związku, nie ma obowiązku sprawdzenia skuteczności złożonego oświadczenia o stosunkach majątkowych pomiędzy przyszłymi partnerami. Nie ma więc w tej chwili jasności co do dalszych losów zawartego związku partnerskiego w oparciu o nieskuteczne oświadczenie o stosunkach majątkowych¹⁴.

Niezależnie od tego, jaki organ dokonuje rejestracji związku, od osoby zamierzającej w ten związek wstąpić wymagane są następujące dokumenty¹⁵:

- dokument tożsamości oraz zaświadczenie o zameldowaniu, stanie cywilnym oraz obywatelstwie;
- odpis lub wyciąg z księgi rodzinnej rodziców albo dokument pochodzenia (*Abstammungsurkunde*);
- w przypadku pozostawania w przeszłości w związku małżeńskim – dokument pochodzenia, odpis lub wyciąg z księgi rodzinnej założonej dla tego związku małżeńskiego, a jeżeli takiej nie założono – odpis aktu małżeństwa;

---

¹³ Idea odbierania oświadczeń o stosunkach majątkowych przez urzędnika stanu cywilnego spotyka się z krytyką. Wskazuje się, że przy tego typu czynnościach strony winny zostać w razie konieczności pouczane o konsekwencjach składanych oświadczeń w zakresie prawa podatkowego lub też spadkowego. Jako najodpowiedniejszą do tych celów wskazuje się instytucję notariusza. D. K a i s e r, *Das Lebenspartnerschaftsgesetz...*, s. 620.

¹⁴ R. B r a n d h u b e r, *Das Lebenspartnerschaftsgesetz-Sachstand und Ausblick...*

¹⁵ Lista wymaganych dokumentów powtarza się w większości ustaw wprowadzających przepisy ustawy o związkach partnerskich.

- w przypadku pozostawania w przeszłości w związku partnerskim – akt zawarcia związku partnerskiego (*Lebenspartnerschaftsurkunde*) z adnotacją o jego rozwiązaniu oraz zaświadczenie o noszonym nazwisku wydane na podstawie § 3 ust. 1-3 ustawy;

- zaświadczenie o stanie majątkowym złożone zgodnie z § 1 ust. 1 oraz § 6 ust. 1 ustawy.

Zainteresowane osoby muszą więc przedłożyć właściwemu dla rejestracji związków partnerskich urzędnikowi odpowiednie dokumenty, z których przede wszystkim wynika informacja, że zamierzając wstąpić w związek partnerski, osoba nie pozostaje w związku małżeńskim ani w innym związku partnerskim. W RFN dokumentem takim jest, o ile osoba posiada księgę rodzinną, wyciąg z tej księgi, a gdy nie posiada – dokument pochodzenia (*Abstammungsurkunde*) lub wyciąg z księgi urodzeń. Powyższe dotyczy wyłącznie osób, które są obywatelami niemieckimi i urodziły się w Niemczech. W przypadku cudzoziemców wymagane jest przedłożenie poświadczenia stanu wolnego (*Ledigkeitsbescheinigung*), wydanego przez władze państwa, którego jest obywatelem. Gdy w danym państwie nie wystawia się takich zaświadczeń, zainteresowany winien przedstawić inny dokument, z którego będzie wynikał jego aktualny stan cywilny¹⁶.

Organ uprawniony do rejestracji związku po przyjęciu niezbędnych dokumentów sprawdza, czy nie zachodzą przesłanki wykluczające zawarcie związku partnerskiego. Są one wskazane w § 1 ust. 2 ustawy. Wyklucza się skuteczność związku, o ile został zawarty:

---

¹⁶ W przypadku obywateli polskich nie są w żadnym przypadku wymagane zaświadczenia wydane na podstawie art. 71 ust. 1 pr.a.s.c. Zaświadczenia te służą wyłącznie do stwierdzenia zdolności osób zamierzających wstąpić w związek małżeński za granicą, a nie w związek partnerski, który pomimo w dużej części zbliżonych regulacji nie ma statusu związku małżeńskiego. Za niedopuszczalne więc uznać należy wydanie zaświadczenia na podstawie art. 71 ust. 1 pr.a.s.c bez wpisywania – zgodnie z nomenklaturą zaświadczenia – przysłego „małżonka”. Wystarczającym w tego typu przypadkach zdaje się być wydanie odpisu zupełnego aktu urodzenia, z którego będzie wynikał aktualny stan cywilny. Możliwe jest również wydanie zaświadczenia na podstawie art. 79 pkt 2 pr.a.s.c., stwierdzającego brak przypisku w księdze urodzeń o zawarciu związku małżeńskiego. To, jakie dokumenty będą wymagane dodatkowo od obywateli polskich, pokaże dopiero praktyka. Na podstawie dokonanych ustaleń wśród niemieckich organów odpowiedzialnych za rejestrację wynika, że będą to, do momentu ujednoczenia przepisów i wymiany doświadczeń pomiędzy różnymi szczeblami administracji, dokumenty wystarczające.

- z osobą niepełnoletnią lub pozostającą w związku małżeńskim albo z osobą pozostającą w innym związku partnerskim;
- z osobą, z którą zamierzający wstąpić w związek partnerski jest spokrewniony w linii prostej;
- pomiędzy rodzeństwem lub powinowatymi;
- gdy partnerzy zamierzający wstąpić w związek są zgodni co do tego, że nie zamierzają wypełniać wynikających z ustawy obowiązków w stosunku do siebie; zgodnie bowiem z treścią § 2 ustawy partnerzy zobowiązani są do wzajemnej opieki, wspierania się i prowadzenia wspólnego życia; ponoszą również wzajemną odpowiedzialność za siebie (tzw. związek partnerski pozorny – *Scheinpartnerschaft* – analogicznie do pozornych związków małżeńskich – *Scheinehe*)¹⁷.

W § 1 ust. 2 pkt 1 wymienione są więc negatywne przesłanki, których zaistnienie powoduje nieskuteczność nowo zawartego związku. Osoba niepełnoletnia nie może wstąpić w związek partnerski nawet za zgodą ustawowego przedstawiciela. Przeszkoda wyłączająca, jaką jest pozostawanie w związku małżeńskim lub partnerskim, może zostać usunięta tylko poprzez śmierć małżonka lub partnera albo poprzez prawomocne rozwiązanie związku małżeńskiego lub partnerskiego¹⁸.

Krytycy podkreślają, że do katalogu przeszkód zawarcia związku partnerskiego nie zaliczono zakazu zawierania związku przez osoby, pomiędzy którymi istnieje stosunek przysposobienia, tak jak to jest w przypadku związków małżeńskich (§ 1308 BGB). Ponadto wskazują, że pozostawanie w związku małżeńskim jest przeszkodą do zawarcia związku partnerskiego, ale pozostawanie w związku partnerskim nie jest przeszkodą do zawarcia związku małżeńskiego¹⁹.

Zauważyć należy, że w przypadku zamiaru wstąpienia w związek partnerski w RFN przez obcokrajowca, przesłanki oceniane są wyłącznie według prawa niemieckiego. Zgodnie bowiem z nowo wprowadzonym do prawa prywatnego międzynarodowego art. 17a EGBGB, właściwe dla oceny przesłanek zawarcia związku partnerskiego w RFN przez cudzoziemca są wyłącznie przepisy niemieckiego prawa materialnego. Jest ono również

---

¹⁷ D. S c h w a b, *Eingetragene Lebenspartnerschaft...*, s. 390.

¹⁸ D. S c h w a b, *Eingetragene Lebenspartnerschaft...*, s. 389.

¹⁹ R. B r a n d h u b e r, *Das Lebenspartnerschaftsgesetz-Sachstand und Ausblick...*

właściwe dla rozwodu. Nie jest jednak właściwe dla nazwiska, ponieważ ust. 2 powołanego przepisu odsyła do art. 10 ust. 2 EGBGB dającego możliwość wyboru prawa, według którego regulowana ma być kwestia nazwiska w związku partnerskim²⁰.

W myśl § 11 ust. 1, wstępujący w związek partnerski stają się członkami rodziny. Krewni jednego z partnerów są powinowatymi drugiego. Powinowactwo jest stosunkiem, który trwa pomimo rozwiązania związku partnerskiego (§ 11 ust. 2).

Po złożeniu oświadczeń o wstąpieniu w związek partnerski urzędnik dokonuje wpisu do odpowiedniego rejestru, który wraz z osobami wstępującymi w związek partnerski podpisuje. Z rejestru wydaje dokument poświadczający wstąpienie w związek partnerski, a w przypadku złożenia oświadczenia o noszonym nazwisku, również dokument ten fakt poświadczający²¹.

Ustawodawcy krajowi (landowi), wydając przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, zobowiązują organy dokonujące rejestracji związków partnerskich (a do momentu ujednoczenia prawa związkowego panuje w tym zakresie różnorodność rozwiązań – patrz przypisy nr 8)

---

²⁰ R. Meiers, *Verwaltungsaufgabe nach dem Lebenspartnerschaftsgesetz*, StA 2001, nr 6, s. 165. Szczegółowe omówienie instytucji związku partnerskiego w kontekście zmian w prawie prywatnym międzynarodowym omawia R. Wagner, *Das neue Internationale Privat- und Verfahrensrecht zur eingetragenen Lebenspartnerschaft*, IPRax 2001, nr 4, s. 281.

²¹ W niektórych krajach (landach) rejestrami są specjalne księgi związków partnerskich przygotowane w oparciu o księgi małżeństw, a dokumenty poświadczające wstąpienie w związek partnerski do złudzenia przypominają odpisy aktu małżeństwa. Zmieniony jest jedynie tytuł „Akt małżeństwa” – *Heiratsurkunde* na „Akt związku partnerskiego” – *Lebenspartnerschaftsurkunde*, a „związek małżeński” zastąpiono zwrotem „związek partnerski”. Taki wzór obowiązuje w krajach, w których zadania rejestracji powierzono urzędowi stanu cywilnego, np. w Saksonii-Anhalt, gdzie na podstawie prawa krajowego opracowano, w oparciu o stronę z księgi małżeństw, wzór strony księgi związków partnerskich. Rozwiązanie to opierają się w dużej mierze na rozwiązaniach proponowanych w zawetowanym projekcie ustawy uzupełniającej ustawę o związkach partnerskich (LPartGErgG). Jej projekt omówiono w części VII opracowania. W innych krajach (landach) dokument poświadczający wstąpienie w związek partnerski ma formę zwyczajnego zaświadczenia, w którym zawarte są podstawowe dane o tym, kto i kiedy wstąpił w związek. Dokument opatrzony jest pieczęcią. Takie rozwiązanie obowiązuje np. w Badenii-Wirtembergii (pismo Ministra SW z dnia 24.06.2001 r., nr 5-1020.3/5).

do zgłaszania faktu wstąpienia przez osobę w związek partnerski najczęściej do właściwego dla miejsca urodzenia osoby urzędu stanu cywilnego, do urzędu prowadzącego księgę rodzinną rodziców oraz do właściwego dla miejsca zamieszkania partnerów urzędu meldunkowego. Ze względu na brak regulacji federalnej, również w tym zakresie mogą występować różnice.

Za czynności związane z przyjęciem dokumentów, a następnie przyjęciem oświadczenia pobierane są opłaty.

III. Stosunki majątkowe po zawarciu związku

Uregulowanie stosunków majątkowych uzależnione jest w dużej mierze od zakresu ewentualnej umowy majątkowej pomiędzy partnerami zawartej przed wstąpieniem w związek. O ile jednak umowa taka nie została zawarta, kwestie majątkowe regulują w znacznym zakresie przepisy kodeksu cywilnego, dotyczące stosunków majątkowych pomiędzy małżonkami.

Zgodnie z § 8 ustawy domniemywa się, że ruchomości należące do jednego lub obojga partnerów w przypadku długów należą do wierzyciela. Przepis ten jest transformacją na potrzeby ustawy treści § 1362 ust. 1 i 2 BGB, dotyczącego domniemania majątku wspólnego obojga małżonków. Partnerzy odpowiadają solidarnie za zobowiązania wynikające z udzielonych upoważnień. Każdy z nich może podejmować zobowiązania wobec osób trzecich w zakresie zaspokojenia potrzeb życia codziennego (§ 1357 BGB). W zakresie odpowiedzialności osób pozostających w związku partnerskim stosuje się przepisy kodeksu cywilnego (§ 1365-1370 BGB).

Partnerzy zobowiązani są do wzajemnego dostarczania środków utrzymania zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego (§ 1360a i 1360b BGB).

Stosowne regulacje podatkowe znajdują się w zawetowanym przez Bundesrat projekcie ustawy uzupełniającej (LPartErgG).

Partnerzy są uwzględniani w ubezpieczeniu chorobowym oraz od skutków wypadków.

IV. Nazwisko

Osoby wstępujące w związek partnerski mają prawo do złożenia oświadczeń o noszonym po wstąpieniu w związek partnerski nazwisku. Poprzez złożenie oświadczenia partnerzy mogą przyjąć jako nazwisko wspólne

nazwisko rodowe drugiego z partnerów. Oświadczenie o nazwisku noszonym w związku winno być złożone przy składaniu oświadczenia o wstąpieniu w związek partnerski lub bezpośrednio po nim. Ustawa przewiduje również możliwość późniejszego złożenia oświadczenia, ale jako warunek niezbędny dla skuteczności wskazuje wymóg złożenia go przed właściwym do tego organem oraz konieczność notarialnego uwierzytelnienia oświadczenia (§ 3 ust. 1).

Podobnie jak małżonkowie, partnerzy mogą pozostać przy swoich nazwiskach lub przyjąć nazwisko wspólne, będące nazwiskiem jednego z nich. Osoba, której nazwisko rodowe nie będzie nazwiskiem wspólnym, może poprzez złożenie oświadczenia do nazwiska wspólnego dołączyć (kolejność dowolna) swoje nazwisko rodowe lub nazwisko noszone w chwili składania oświadczenia. O ile jednak nazwisko składa się z więcej niż jednego członu, ewentualnemu włączeniu do nazwiska wspólnego, składającego się z więcej niż dwóch nazwisk, podlega tylko jeden z członów. Oświadczenie o wyborze nazwiska i połączeniu nazwisk musi zostać złożone przed właściwym organem. Możliwa jest zmiana oświadczenia o noszonym nazwisku, o ile oświadczenie złożone zostanie przed właściwym organem oraz zostanie notarialnie poświadczony (§ 3 ust. 2). W przypadku zakończenia związku każdy z partnerów ma prawo do nazwiska noszonego podczas trwania związku. Ma także prawo do powrotu do nazwiska noszonego przed wstąpieniem w związek lub dołączeniem (kolejność dowolna) swojego nazwiska rodowego do nazwiska noszonego podczas trwania związku. Zmiana musi nastąpić w formie oświadczenia złożonego przed właściwymi organami, z zachowaniem formy notarialnego poświadczania (§ 3 ust. 3).

Zmiana nazwiska związana z wstąpieniem w związek partnerski powoduje konsekwencje również dla urzędników stanu cywilnego. Nazwisko to bowiem będzie musiało być w przyszłości uwzględniane przez urzędnika stanu cywilnego, np. przy wydawaniu zaświadczenia o zdolności do zawarcia związku małżeńskiego czy wpisie do księgi zgonów. Jako typowy przykład konsekwencji w tym zakresie wskazuje się sytuację, w której matka dziecka, które nosi jej nazwisko rodowe, wstępuje w związek partnerski i przyjmuje nazwisko nie będące jest nazwiskiem rodowym. Ponieważ dziecko nosi nazwisko matki, zmiana jej nazwiska rozciągałaby się,

zgodnie z § 1617c ust. 2 BGB, również na dziecko. O ile jednak dziecko skończyłoby piąty rok życia, zmiana ta wymagałaby zgody dziecka²².

V. Sytuacja prawna dzieci

W przypadku, gdy jedna z osób pozostających w związku partnerskim sprawuje wyłączną władzę rodzicielską nad dzieckiem, drugi z partnerów może, w uzgodnieniu z uprawnionym, współdecydować o sprawach życia codziennego dziecka (tzw. „mała opieka”), a gdy dziecku grozi niebezpieczeństwo ma prawo podejmować wszystkie decyzje, które będą niezbędne, by zapewnić dobro dziecka. Uprawniony rodzic winien zostać niezwłocznie poinformowany o podjętych działaniach. Prawo do współdecydowania w podstawowych sprawach dnia codziennego drugiego z partnerów sądu rodziny może ograniczyć lub wykluczyć, o ile wymaga tego dobro dziecka (§ 9).

Pozostające w związku partnerskim osoby mają prawo przysposobić dzieci, przy czym każdy z partnerów może, w przeciwieństwie do osób pozostających w związkach małżeństwa, przysposobić dziecko osobno. Partnerzy nie mają jednak prawa do przysposobienia dziecka drugiego z partnerów w celu sprawowania wspólnej władzy rodzicielskiej (tzw. *Stiefelternadoption*).

Osobie pozostającej w związku partnerskim, przebywającej dłuższy czas wspólnie z dzieckiem drugiego z partnerów w jednym gospodarstwie domowym, przysługuje, zgodnie z § 1685 ust. 2 BGB, prawo do przejściowej opieki nad dzieckiem, o ile jest to uzasadnione jego dobrem. W przypadku zgonu partnera, któremu przysługiwała władza rodzicielska nad dzieckiem, postanowieniem sądu dziecko może pozostać przejściowo wraz z pozostałym przy życiu partnerem, o ile przekazanie dziecka drugiemu z biologicznych rodziców byłoby sprzeczne z dobrem dziecka (§ 1682 BGB)²³.

VI. Rozwiązanie związku

Związek partnerski może zostać rozwiązany przez zgon jednego z partnerów lub decyzją sądu. Rozwiązanie związku następuje wyłącznie na

---

²² R. Brandhuber, *Das Lebenspartnerschaftsgesetz-Sachstand und Ausblick...*

²³ D. Kaiser, *Das Lebenspartnerschaftsgesetz...*, s. 624.

wniosek jednego lub obojga partnerów (§ 15 ust. 1). Sąd rozwiązuje związek partnerski, gdy:

- od złożenia przez obu partnerów oświadczenia o woli zakończenia związku upływie dwanaście miesięcy (§ 15 ust. 2 nr 1);
- od momentu złożenia oświadczenia przez jednego z partnerów upływie trzydzieści sześć miesięcy (§ 15 ust. 2 nr 2);
- kontynuacja związku partnerskiego ze względów leżących po stronie drugiego z partnerów byłaby dla wnioskodawcy niewspółmiernym obciążeniem.

Partnerzy mogą wycofać swoje oświadczenia złożone na podstawie § 15 ust. 2 nr 1 i 2, o ile związek nie został jeszcze rozwiązany. Okresy roku i trzech lat bieżą dopiero od momentu, gdy obojgu lub jeden partner złoży notarialnie poświadczony oświadczenie. Oświadczenie nie może zostać złożone pod warunkiem ani ograniczone czasowo (§ 15 ust. 4).

W przypadku zakończenia związku partnerskiego obowiązki alimentacyjne reguluje kodeks cywilny, o ile nie została zawarta umowa dotycząca stosunków majątkowych po zakończeniu związku (§ 16). Gdy zainteresowani nie są w stanie uzgodnić zasad rozliczenia majątku, decyzje w tej sprawie podejmuje sąd rodzinny (§ 17). Zasady kolejności uregulowania obowiązku alimentacyjnego są podobne jak w przypadku małżeństw. Osoby z wcześniejszego związku mają pierwszeństwo przez osobami z późniejszego, małoletni mają pierwszeństwo przed osobami pełnoletnimi (§ 1582 BGB).

W przypadku zgonu jednej z osób pozostającej w związku partnerskim, stosunki majątkowe reguluje prawo spadkowe. Pozostały przy życiu partner jest zasadniczo, w zakresie przynależącej mu części spadku, jak i zachowku, traktowany tak samo, jak pozostały przy życiu małżonek. Zgodnie z § 10 ust. 1, pozostałemu przy życiu partnerowi przysługuje, jako ustawowemu spadkobiercy, obok krewnych pierwszej paranteli, 1/4 masy spadkowej, a w przypadku krewnych drugiej paranteli lub dziadków – 1/2 masy spadkowej. Przysługują mu również przedmioty należące do gospodarstwa domowego, o ile nie należą one do części nieruchomości, a także prezenty otrzymane z okazji zawarcia związku partnerskiego. Jest to część spadku przyznana pozostałemu przy życiu partnerowi jeszcze przed podziałem spadku. Gdy spadkodawca nie pozostawił spadkobierców ani pierwszej,

ani drugiej paranteli, całość masy spadkowej przypada pozostałemu przy życiu partnerowi.

Pozostający w związku partnerskim mają prawo do złożenia rozporządzenia na wypadek śmierci. W odniesieniu do testamentów zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego (§ 2266-2273 BGB). Zgodnie z § 10 ust. 6, w przypadku rozporządzenia na wypadek śmierci wyłączającego jednego z partnerów z kręgu spadkobierców, pozostającemu przy życiu partnerowi przysługuje prawo do zachowku w wysokości połowy ustawowej części spadku. W tym zakresie przepis zrównuje partnerów z prawami małżonków.

Pozostający przy życiu partner (podobnie jak pozostający przy życiu małżonek) ma prawo do przejęcia stosunku najmu, gdy najemcą był zmarły partner (nowo wprowadzony do BGB §569).

Gdy po rozwiązaniu związku partnerzy nie mogą dojść do porozumienia w kwestii zajmowanego mieszkania wspólnego oraz związanych z nim przedmiotów, decyzję w tej sprawie na wniosek jednej ze stron podejmuje sąd rodzinny (§ 17). Sąd może przyznać prawo do zajmowania mieszkania tylko przez jednego z partnerów (§ 18 ust. 1 pkt 1) lub w miejsce dotychczasowego prawnego najemcy lokalu wskazać drugiego z partnerów (§ 17 ust. 1 pkt 2).

VII. Proponowane zmiany

W projekcie dyskusyjnej ustawy uzupełniającej ustawę o związkach partnerskich i zmianie innych ustaw z dnia 10 listopada 2000 r. (LPart GErgG) – druk Bundesratu nr 739/00 – proponuje się, aby do tej pory nie ustalonym organem, który miałby rejestrować związki partnerskie oraz związane z ich zawarciem lub rozwiązaniem zmiany, był urzędnik stanu cywilnego. Projekt przewiduje, że osoby tej samej płci oświadczenia – składane zgodnie z § 1 ust. 1 ustawy o związkach partnerskich, składałyby w obecności urzędnika stanu cywilnego. Dalsze zmiany obecnego § 1 ustawy polegałyby na dodaniu ust. 2 i 3, zgodnie z którymi urzędnik stanu cywilnego miałby zadawać pytanie, czy stawający zamierzają zawrzeć związek partnerski, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej oświadczałby, że związek jest zawarty. Propozycja jest więc przeniesieniem procedury zawierania związku małżeńskiego na grunt związków partnerskich. Urzędnik po zakończeniu ceremonii wpisywałby zawarcie związku do specjalnej księgi

stanu cywilnego – księgi związków partnerskich. Obecne ust. 2 i ust. 3 § 1 zostałyby przenieśmowane na 4 i 5. Również zadanie przyjmowania oświadczeń o wyborze nazwiska i ewentualnym powrocie do nazwiska poprzednio noszonego spoczywać miałoby, zgodnie z nowym brzmieniem § 3, na urzędniku stanu cywilnego. Do zadań urzędnika stanu cywilnego należałoby także, zgodnie z nowym brzmieniem § 6 ust. 1, przyjmowanie oświadczeń partnerów o stanie majątkowym.

Projekt wprowadza do ustawy o związkach partnerskich dodatkowo rozdział 5 zatytułowany „Przepisy przejściowe”, który zawiera § 20. Z przepisu wynika brakująca w ustawie o związkach partnerskich właściwość miejscowa w sprawach rejestracji związków partnerskich. Zgodnie z proponowanym brzmieniem § 20, organy, które przyjęły oświadczenia o wstąpieniu w związek partnerski jeszcze przed wejściem w życie omawianego projektu, po jego uchwaleniu winny przekazać urzędom stanu cywilnego dokumentację związaną z rejestracją związków. Właściwym do przyjęcia dotychczasowej dokumentacji byłby ten u.s.c., który byłby właściwy miejscowo do przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek. Zasady określania właściwości miejscowej miałyby być analogiczne, jak w przypadku zawierania związków małżeńskich. Miarodajnym w tym przypadku byłoby miejsce zamieszkania osoby. Zgodnie z propozycją § 20, urzędnik na podstawie dokumentacji otrzymanej od „organów”, które dokonały rejestracji związku, winien dokonać wpisu w księdze związków partnerskich.

Projekt zawiera również propozycje 71 zmian w kodeksie cywilnym (BGB) oraz w innych ustawach i rozporządzeniach²⁴, w tym również w ustawie o rejestracji stanu cywilnego (PStG). I tak, w § 1 ust. 2 PStG do dotychczas prowadzonych ksiąg: małżeńskiej, rodzinnej, urodzeń i zgonów dodaje się księgę związków partnerskich, jako równorzędną innym księgom stanu cywilnego. Do istotnych propozycji należy zmiana treści § 14 i 15 PStG. Zgodnie z proponowaną treścią § 14 ust. 1 pkt 4, urzędnik stanu cywilnego prowadzący księgę rodzinną miałby obowiązek odnotowywania w niej faktu wstąpienia również w związek partnerski (dotychczas tylko w związek małżeński). Na podstawie zmian w treści § 15 ust. 2 i 4 PStG obowiązek rejestracji faktu wstąpienia w związek partnerski dotyczyłby

---

²⁴ R. Meiers, *Verwaltungsaufgabe nach dem Lebenspartnerschaftsgesetz...*, s. 162.

również zapisów w księdze rodzinnej rodziców dziecka, które wstąpiłoby w taki związek (dotychczas odnotowywane jest wyłącznie wstąpienie w związek małżeński).

W związku z propozycją powierzenia obowiązku rejestracji związków partnerskich urzędnikowi stanu cywilnego, projekt wprowadza do ustawy o rejestracji nowe przepisy. Zgodnie z § 15f, osoby zamierzające wstąpić w związek partnerski winny zgłosić się do urzędnika stanu cywilnego, który zgodnie z przepisami znowelizowanej ustawy o rejestracji stanu cywilnego byłby właściwy do sprawdzania przesłanek wstąpienia w związek partnerski (§ 5 ust. 1-3 PStG) oraz właściwości miejscowej do przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek (§ 6 PStG).

Propozycja wprowadzenia nowej księgi stanu cywilnego spowodowała konieczność dołączenia treści § 15g, który jest praktycznie odzwierciedleniem treści dotychczasowego § 11 PStG, dotyczącego wpisu w księgę małżeństw, przy czym w odróżnieniu od treści § 11 ust. 1 pkt 4 PStG do księgi związków partnerskich wpisowi podlegałoby, zgodnie z § 15g ust. 2 pkt 4, nazwisko wspólne partnerów, o ile złożone zostałyby przy wstępowaniu w związek oświadczenie o przyjęciu wspólnego nazwiska. Podobnie jak w przypadku wpisu do księgi małżeństw, wpis do księgi związków partnerskich podpisywany byłby przez partnerów, świadków oraz urzędnika stanu cywilnego.

Zgodnie z proponowaną treścią nowo dodanego § 15h, do księgi związków partnerskich podlegałyby wpisowi:

- zgon partnerów, ich uznanie za zmarłych lub sądowe stwierdzenie czasu zgonu,
- rozwiązanie związku,
- stwierdzenie nieistnienia związku,
- zmiany lub wiążące decyzje o brzmieniu nazwiska,
- zmiany prawnej przynależności lub nieprzynależności do kościoła, związku wyznaniowego lub światopoglądu,
- ponowne wstąpienie w związek partnerski lub zawarcie związku małżeńskiego przez jednego z partnerów,
- wzmianki.

Z powyższego wynika, że dane podlegające wpisowi do księgi związków partnerskich pokrywałyby się w znacznej części z obecnym brzmieniem § 14 ust. 1 PStG, odnoszącego się do wpisów do księgi rodzinnej.

W związku z propozycją powierzenia urzędnikowi stanu cywilnego obowiązku przyjmowania oświadczeń o noszonym po wstąpieniu w związek nazwisku, do ustawy o rejestracji stanu cywilnego (PStG) dołączony miałby zostać § 15i, który uprawniałby urzędnika do odbierania i rejestrowania oświadczeń wynikających z § 3 ustawy o związkach partnerskich (LPartG). Właściwym do przyjęcia oświadczenia i jego rejestracji miałby być, zgodnie z propozycją treści § 15i, urzędnik, który prowadzi księgę związku partnerskiego. O ile jednak związek byłby zarejestrowany w innej niż niemiecka księdze związku partnerskiego, właściwym byłby USC I w Berlinie.

USC I w Berlinie byłby zgodnie z propozycją nowo dodanego § 41a właściwy do rejestracji w księdze związków partnerskich związku zawartego przez obywatela RFN poza granicami Niemiec. Powyższe odnosiłoby się również do osób, które wstąpiły w związek partnerski, a mając pobyt w RFN – są bezpaństwowcami, cudzoziemcami bez ojczyzny, azylantami lub uchodźcami. Wpisu dokonywałoby się na wniosek. Również w tym zakresie powielono stan prawny odnoszący się do rejestracji związków małżeńskich zawartych przez obywateli RFN za granicą.

Propozycja wprowadzenia nowej księgi stanu cywilnego pociąga za sobą również konieczność dopuszczenia możliwości wydawania z niej odpisów. W propozycji nowego brzmienia § 61a urzędnik stanu cywilnego, obok odpisów z księgi urodzeń, małżeństw oraz zgonów, wydawać miałby również odpisy z księgi związków partnerskich. W związku z powyższym, o ile propozycja treści ustawy zostanie przyjęta, dodany zostanie również § 63a określający dane, jakie ma zawierać odpis z księgi związków partnerskich. Treść § 63a, poza zamianą słów „małżonek” na „partner”, związek małżeński” na „związek partnerski” oraz „księga małżeństw” na „księga związków partnerskich”, odpowiada treści dotychczasowego § 63 PStG, dotyczącego odpisu z księgi małżeństw.

Pozostałe propozycje zmian dotyczą dodania w poszczególnych przepisach zwrotu „księga związków partnerskich”. Zmiana obejmuje przepisy dotyczące prowadzenia ksiąg wtóropisów (§ 44 ust. 1 PStG), zaginięcia lub zniszczenia ksiąg (§ 44a ust. 1 oraz 44b ust. 1 i 3 PStG), poprawek oczywistych błędów pisarskich w już dokonanych wpisach (§ 46a ust. 1 i 2 oraz § 46 b PStG), wglądu w księgi (§ 61 ust. 1 PStG), wydawania odpisów z ksiąg po dokonaniu wzmianek (§ 65 PStG), obowiązku udzielania infor-

macji i przedkładania dokumentów (§ 68a PStG) oraz legitymacji do wydawania przepisów administracyjnych (§ 70 nr 9 PStG).

VIII. Zakończenie

Z omówienia obowiązujących przepisów oraz proponowanych zmian wynika, że koncepcja rejestracji związków partnerskich osób tej samej płci wywołana została raczej przez polityków niż przez ustawodawcę. Już wstępne problemy z wydzieleniem części projektu wskazywały, że to, co pozostanie, nie będzie ustawą w pełni regulującą rejestrację związku. Niezmiernie rzadka jest tak daleko idąca rozbieżność rozwiązań, która pojawiła się przy okazji wydawania w poszczególnych krajach (landach) przepisów wykonawczych, co może dowodzić pewnego chaosu ustawodawczego. W dyskusjach na temat zasadności uchwalenia ustawy mieszają się argumenty merytoryczne z emocjami. Dość zauważyć, że w landach kierowanych przez partie koalicji rządzącej zadania związane z rejestracją związków partnerskich powierzono urzędnikom stanu cywilnego lub władzom komunalnym, co w efekcie najczęściej sprowadza się do przekazania tych obowiązków urzędowi stanu cywilnego. Tam również na podstawie ustawodawstwa krajowego (landowego) przejęto część rozwiązań proponowanych w zawetowanej ustawie uzupełniającej, jak np. księga związków partnerskich oraz odpis z tej księgi w Saksonii-Anhalt. Natomiast w krajach (landach) rządzonych przez partie opozycyjne urzędnicy stanu cywilnego wyłączeni są z tych zadań, które powierzono innym organom (np. urzędowi administracji).

Przeciwnicy odrzucają zarzut próby stawiania związków partnerskich na równi ze związkami małżeńskimi nie tylko w sferze – jak wynika z powyższego – uprawnień i obowiązków. Nie do zaakceptowania dla krytyków zdaje się być również fakt obecności związków partnerskich w urzędach stanu cywilnego, łączonych nierozzerwalnie tylko ze związkami małżeńskimi. Z kolei zwolennicy jako kontrargument wskazują na uprawnienie jednostki do indywidualności. Ich zdaniem, ustawa ma umożliwić osobom o innej orientacji seksualnej, pozostającym w fikcyjnych związkach małżeńskich, zarejestrowanie trwających od dawna nieformalnych związków.

Z prowadzonej dyskusji na temat samej ustawy, projektu ustawy uzupełniającej oraz krajowych (landowych) przepisów wykonawczych wynika, że wiele z proponowanych w różnych ustawach zmian będzie musiało

zostać poprawionych, a nawet te, które niedawno weszły w życie, jak nowo wprowadzony art. 17a EGBGB, będą musiały być może usunięte lub umieszczone w innej ustawie²⁵.

Niewątpliwie, o ile w ostatecznym orzeczeniu Federalny Sąd Konstytucyjny utrzyma podjętą 18.07.2001 r. decyzję, zmieniona zostanie w przyszłości również ustawa o stanie cywilnym (PStG), ponieważ sam fakt wstąpienia osoby w związek partnerski stanowi zmianę jej stanu cywilnego, a wszelkie takowe zmiany winny być nanoszone w księgach stanu cywilnego²⁶.

---

²⁵ R. Wagner, *Das neue Internationale Privat- und Verfahrensrecht...*, s. 293.

²⁶ Odpowiednie zmiany umożliwiające przyjmowanie informacji o fakcie zawarcia związku partnerskiego wprowadzono już w Instrukcji dla urzędników stanu cywilnego – Dienstanweisung für Standesbeamten und Ihre Aufsichtsbehörden – DA – wprowadzając nową treść § 159a. Jest to jedyny w chwili obecnej przepis administracyjny obowiązujący w tej kwestii w całej RFN. Pozostałe i wydawane w poszczególnych krajach (landach) przepisy mają zasięg jedynie krajowy (landowy).